

Praatkruid

Informatieblad van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem

Herfst 2018

Bestuur

Voorzitter	Etje Hendrikx	040-2300815 06-22886128	etjehendrikx@gmail.com
Secretaris	Gerard Lijten	040-2540904 06-20771867	ivn.vev@gmail.com
Penningmeester	Paul Olijslagers	040-2541790	paholijslagers@onsbrabantnet.nl
Ledenadministratie	Paul Olijslagers	06-38485115	paholijslagers@onsbrabantnet.nl
Leden	Thea den Otter	040-2532913	tdenotter@kpnmail.nl
	Harrie Kessler	040-2532079	hpekessler@gmail.com
	Anita Liebregts	040-2521408	anitaliebregts@hotmail.com
	Hans van der Leeuw	040-2535156	jvdleeuw@gmail.com

Werkgroepen

Landschap en milieu	Peter Buijsman	040-2554299	peter.buijsman@telfort.nl
Natuurpaden	Dré Verhagen	040-2051929	dreoers@gmail.com
Cursussen	Hetty Fokkens	040-2543077	hfokkens@onsbrabantnet.nl
Vogels	Heine van Maar	040-2534269	heine.vanmaar@planet.nl
Water	Tineke Lous	040-2544926	t.lous@hccnet.nl
Vlindertuin	José van Lieshout	040-2538271	josevanlieshout@kpnmail.nl
Documentatiecentrum	Hans van der Leeuw	040-2535156	jvdleeuw@gmail.com
Jeugd IVN	Heine van Maar	040-2534269	heine.vanmaar@planet.nl
	Etje Hendrikx	040-2300815	etjehendrikx@gmail.com
Wandelroute netwerk	Rien de Schipper	040-2439982	rien.de.schipper@gmail.com
Tentoonstelling	Etje Hendrikx	040-2300815	etjehendrikx@gmail.com
Scholenwerk	Marian Kessler	040-2532079	kesselermj@gmail.com
Publiek en Publiciteit	Gerard Lijten	040-2540904	gerard.lijten@planet.nl
Planten	Lia Verhagen	040-2051929	liaoers@gmail.com
Vleermuizen	Dré Verhagen	040-2051929	dreoers@gmail.com
Kleine	Thea den Otter	040-2532913	tdenotter@kpnmail.nl
Landschapselementen			
Kinder-doe middagen	Anita Liebregts	040-2521408	anitaliebregts@hotmail.com
	Petra van Leeuwen	040-2114070	petravanleeuwen@upcmail.nl

IVN

Veldhoven Eindhoven Vessem

IVN Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid is een landelijke vereniging met plaatselijke afdelingen. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem is zo'n afdeling met als werkgebied de gemeenten Veldhoven, Eindhoven en een deel van de gemeente Eersel (de kernen Vessem, Kneegsel en Wintelre).

De afdeling is ontstaan door samenvoeging van IVN Veldhoven-Vessem en IVN Eindhoven in 2013 en heeft ca. 240 leden. Ons doel is om met onze activiteiten belangstelling te wekken voor natuur en milieu. Bovendien willen we de kennis bij het publiek hierover vergroten. Met diverse activiteiten zorgen wij voor bescherming en ontwikkeling van de natuur in ons werkgebied.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kost per jaar € 24,00. Huisleden (andere gezinsleden die op hetzelfde adres wonen) betalen jaarlijks € 3,-. Als (huis)lid krijgt u korting bij onze cursussen en kunt u deelnemen aan alle ledenactiviteiten. Jeugdleden betalen € 32,00 per jaar. U kunt ook donateur worden voor minimaal € 13,75 per jaar. Scholen betalen een vaste contributie van € 40,00 per jaar.

D'n Aard

Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven 040-2549279
Beheer, onderhoud, reserveringen: Paul Olijslagers
06-38485115 of paholijslagers@onsbrabantnet.nl

Praatkruid

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem - Herfst 2018

Nieuwe natuurgidsen

Etje Hendrikx

Na een lange warme, overwegend droge zomer beginnen alle activiteiten rondom ons weer op te starten: de scholen zijn weer begonnen, de vakantiegangers komen zo zoetjes aan allemaal weer naar huis.

Sinds het verschijnen van het laatste Praatkruid is onze afdeling maar liefst 26 natuurgidsen rijker. Ook IVN Bergeijk Eersel, IVN Valkenswaard-Waalre en IVN Best hebben er één of enkele natuurgidsen bij. In totaal hebben 32 natuurgidsen met succes de cursus afgerond en hebben op 3 juli hun welverdiende diploma gekregen. Uiteraard had dit niet gekund zonder de onverdeelde inzet van vele leden van onze afdeling. Daarvoor onze welgemeende dank!

De komende maanden gaan de nieuwe gidsen bekijken wat ze binnen onze vereniging willen gaan doen en wat ze voor de vereniging zouden kunnen betekenen. Verschillende adoptieterreingroepjes hebben al een publiekswandeling gehouden of gepland. Er is veel enthousiasme en we gaan bekijken hoe we dat kunnen stimuleren en waar nodig begeleiden. Het initiatief ligt bij de nieuwkomers, dus we zijn benieuwd!

Als dit Praatkruid ter perse gaat vindt er een groot evenement plaats in de Aanschotse Beemden in Eindhoven. KNNV en IVN gaan gezamenlijk een grote inventarisatie doen van het net nieuw ingerichte gebied: een o-meting voor de gemeente Eindhoven. Voor de beide verenigingen is het een mooie manier om elkaars leden een beetje te leren kennen. Voor de omwonenden worden enkele publieksactiviteiten georganiseerd door onze afdeling en er zal een officieel tintje aan de dag gegeven worden in de vorm van de opening van het gebied door de wethouder.

Ook dit jaar hebben zich weer bijna 40 ASML-ers aangemeld om een dag te komen helpen met het bosonderhoud. Dit jaar zijn het twee dagen: 1 en 2 november. Het werkgebied is verplaatst van de Vlasroot naar Toterfout. Leden zijn uiteraard ook welkom om mee te doen! Voor scholen is er wel nog de mogelijkheid om bij de Vlasroot te komen werken. De kleine dennetjes en berkjes blijven immers komen.

De activiteiten van de diverse werkgroepen in het veld lopen nog even door in september. Veel succes met het afronden hiervan.

Een fijne herfst toegewenst van het bestuur.

Inhoud

- 4 Publieksactiviteiten
- 5 Halfmijl, grote pool
Cursus waterplanten
- 6 Schepnetten
Hoornaar roofvlieg
- 7 Algemene Ledenvergadering
- 8 Koninginnenpage
- 9 Klus geklaard
Jan Kikkert
- 10 Vogelexcursie
Uitstapje Biesbosch
- 11 KNNV
Wandeling Gijzenrooi
- 12 Natuurgidsenopleiding
- 14 Monitoren vissen
Gezonde natuur
- 15 Voorbeeldtuin

Colofon

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem
<http://www.ivn.nl/vev>

e-mail: ivn.vev@gmail.com

Bank: NL33 INGB 0000 3920 82

Het Praatkruid is een uitgave van het IVN Veldhoven Eindhoven Vessem. Het verschijnt vier keer per jaar, ieder seizoen een nieuw Praatkruid.

Redactieadres:

Dreef 42 5504 LC Veldhoven
E-mail: paholijslagers@ons-brabantnet.nl

Foto's voorpagina:
Reeën, Gerard Ijten
Gelderse roos, Gerard Verkuijlen

Publieksactiviteiten

Zaterdag 8 september

Tijdens de 1000-soortendag is er om 10:00 uur een wandeling in de Aanscotse beemden Start vanaf de parkeerplaats aan het einde van de Toledolaan in Eindhoven.

Zaterdag 8 september

IVN slootjesdagen in de Aanscotse beemden. Met de hele familie op zoek naar alles wat leeft in het water. Verzamelen om 14:00 uur in de tent aan het eind van de Toledolaan in Eindhoven.

Vrijdag 14 september

Vleermuisexcursie speciaal voor kinderen vanaf 8 jaar met volwassen begeleiding. Maximaal 25 kinderen. Vooraf aanmelden noodzakelijk bij anitaliebregts@hotmail.com. Verzamelen om 20:00 uur bij zwembad Eikenburg, Aalsterweg 238 in Eindhoven.

Zondag 23 september

Van Streek Festival "Doen in het groen" op Landgoed de Grote Beek. Groene excursies tussen 11:00 en 16:00 uur.

Zondag 7 oktober

Paddenstoelenwandeling voor de hele familie in de bossen van de Molenvelden. Vertrek om 14:00 uur bij de schuilhut aan de Hoogeloonsedijk in Veldhoven.

Zondag 7 oktober

Kinderdoemiddag met thema: Is het nou paddestoelen of paddenstoelen? Voor kinderen van 2-8 jaar met volwassen begeleiding. Heempark Simon Deltour, Genneperweg in Eindhoven. Tijden worden bekend gemaakt in de media en op de website. Kosten: € 2,00 per kind.

Zondag 21 oktober

Wandeling rondom "paddenstoelen" op het terrein van Eckartdal. Er is speciale begeleiding voor de kinderen die middag. Start om 14:00 uur op het parkeerterrein bij de ingang van Lunetzorg aan de Nuenenseweg in Eindhoven.

Zaterdag 27 oktober

Nacht van de Nacht. Familie-activiteit met aandacht voor lichtvervuiling. Ontvangst vanaf 19.30 uur op de parkeerplaats bij de visvijver aan de Riethovensedijk in Veldhoven. Einde rond 22:00 uur.

Donderdag 1 en vrijdag 2 november

Natuurwerkdagen bij Toterfout in Veldhoven voor groepen. Vooraf aanmelden noodzakelijk bij etjehendrikx@gmail.com. Tijden in overleg.

Zaterdag 3 november

Natuurwerkdag in de Dommelbeemden van 9:30 tot 14:30 uur. Verzamelen in de tent aan de Nagelmekersweg in Veldhoven. Aanmelden op www.natuurwerkdag.nl.

Zondag 16 december

Wandeling langs de Run en de Dommel over de geschiedenis van het landschap. Van 10:00 tot 13:00 uur; vertrek bij Partycentrum 't Witven aan de Runstraat in Veldhoven.

SSNOE

De natuurgidsenopleiding en de voorbeeldtuin werden beide gesponsord door de Stichting Stimulering Natuurprojecten Omgeving Eindhoven (SSNOE)

Halfmijl, grote poel

AGNES KOK

Een korte impressie van onze avondactiviteit op 28 juni 2018:

Om bij het water te komen struinen we eerst tussen:
pitrus en veldrus, wolfspoot,
gestreepte witbol, duinriet, timothee, grote brandnetel,
akkerdistel, speerdistel, zwart tandzaad,
zaailingen van berk, wilg en grove den,
krulridder en bermzuring, harig wilgenroosje,
grote wederik, duizendblad en hennepnetel.

Dit alles opgeluisterd met grote en kleinere groene
sprinkhanen.

Dichter tot in het water worden er mooie plantjes gevonden:

de grote sigaren van lisdodde aan de rand,
bloeiende veenwortel in het water,
watertorkruid met mooie witte schermen,
moerashertshooi met dichte, gele kelkjes vanwege de
avond,
moerasrolklaver (rode uitstekende kelkpuntjes),
moeraswalstro (geen puntje aan bladeinde),
waterpostelein met mooie rode stengeltjes,
zompvergeet-mij-nietje (kleine stempel),

En als topper.....de pilvaren : zeldzaam, sprietig varentje
dat opgerold als vraagteken uit de grond komt,
kleverige ogentroost: (geel bloemetje) ook zeldzaam,
het bekende oeverkruid (Groot meer!) met mannelijke
bloemen,
sterrekroos en watervorkje.

De knolrus trekken we ter controle uit de modder .
Het was een leerzame avond ....

De volledige lijst, gemaakt door Wim vd Ven, kan bij de
plantenwerkgroep opgevraagd worden.

Cursus waterplanten

MARIAN KESSELER

Op 5 juli jl. was er in d'n Aard een avondcursus water-
planten, verzorgd door Maik Janssen van het Floron en
Mark Scheepens van waterschap de Dommel. De cursus
bestond uit een lesavond en een excursie. De cursus was
bedoeld om mensen meer kennis te verschaffen betref-
fende oever- en waterplanten en belangstelling te wekken
voor eventuele monitoring van watergebieden in de buurt.
Aan de hand van een interessante presentatie maakten we
kennis met een groot aantal oever- en waterplanten met

Grote en kleine egelskop

hun specifieke kenmerken. Ook was er een praktisch ge-
deelte waarin we zelf aan de slag gingen met het determi-
neren van waterplanten.

De excursie op 7 juli werd in verband met de warmte ver-
vroegd naar 8.00u. We zijn gestart aan de Korstbroeken in
Vessem. Vandaaruit konden we gemakkelijk bij de Kleine
Beeze komen, waar we op zoek gingen naar de drijvende
waterweegbree, die we ook daadwerkelijk aantroffen!
Ook zagen we teer vederkruid, dat zeldzaam is. Verder o.a.
waterviolier, kikkerbeet, grote en kleine egelskop . Parel-
vederkruid, een exoot, kwam ook veel voor. Na een paar
uur in deze biotoop planten bekeken en gedetermineerd te
hebben, gingen we naar de Landschotse Heide, waar we in
het Berkven en het Vissersven op zoek gingen naar soor-
ten van voedselarme wateren. Daar vonden we o.a. oever-
kruid, gesteeld glaskroos, pilvaren, moerashertshooi,
witte waterranonkel, duizendknoopfonteinkruid, kleine
zonnedauw én de waterlobelia, die zeer zeldzaam is. De
watercrassula kwam hier helaas ook al weer voor. Er is
een lijst met alle waarnemingen, die gedaan zijn op de
excursie.

Het was een zeer interessante cursus met enthousiaste
deelnemers. Als er voldoende belangstelling is, zijn Maik
en Mark zeker bereid de cursus nogmaals te verzorgen.

Schepnetten

PETRA VAN LEEUWEN

'n Hele-dag-natuur-voor-kinderen zondag 8 juli 2018
Een gat in je emmer, een gieter en een schepnet zorgden voor een mooi begin van de zomervakantie in het heem-park.

Onder de grote wilg lazten we het prentenboek 'Een gat in mijn emmer' van Ingrid en Dieter Schubert. Een heleboel kinderen maakten (bijna) helemaal zelf een schepnet, met rijgsteken en sommigen zelfs met de festonsteek!

Met het zelfgemaakte schepnet over de schouders liepen de kinderen door het heempark. Een soort 'op eigen hout-je de wijde wereld in', zo leek het wel.

In de Trompetterloop vingden de kinderen kokerjufferlarven, bootsmannetjes en échte échte vis en werden ze een beetje waterdiertjes-wijzer gemaakt.

Zo stapten ze weer verder ... een hele lange zomervakantie tegemoet mét een zelfgemaakt schepnet. Wat wil je nog meer!

Natuur werkdagen

ETJE HENDRIKX

Ook deze winter gaan we weer in het bos werken. Dit keer geen natuurwerkweek, maar natuurwerkdagen.

Datum: 1 en 2 november.

We gaan dit jaar werken bij Toterfout. Het gaat om het opschonen van de strook langs het bos parallel aan de Bruggenrijt tussen Toterfout en Halfmijl. Er staat erg veel Amerikaanse vogelkers en die moet eruit!

We hebben beide dagen al een flinke groep vrijwilligers van ASML. De KLE zal ons ook dit jaar weer ondersteunen. Alle leden zijn bij deze ook uitgenodigd om mee te helpen.

Geef je even op bij Etje: etjehendrikx@gmail.com

Klussers gezocht

PAUL OLIJSLAGERS

Afgelopen jaren zijn we uitgebreid bezig geweest met het opknappen van het gebouw. Er liggen nog een paar klusjes en de schouders waarop die drukken worden steeds schaarser. Wie van jullie wil deze winter meehelpen in d'n Aard met het laatste schilderwerk in de grote zaal, het aftimmeren van de radiatoren en het vernieuwen van de verlichting.

Aanmelden bij Paul Olijslagers: paholijslagers@onsbrabantnet.nl

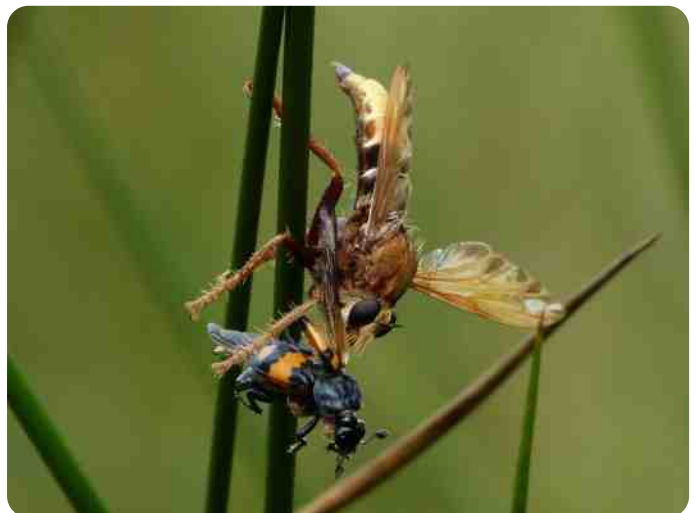
Hoornaar roofvlieg

SASKIA VERBERNE

Op heide en schrale graslanden kun je tot eind oktober deze grootste roofvlieg van Nederland tegenkomen. Met zijn hoornaarachtige kleuren, zijn fikse formaat (zo'n 3 cm lang) en zijn harige uiterlijk zou menig een ervoor op de loop gaan. Maar deze jongen doet geen vlieg kwaad...

In overdrachtelijke zin dan, want zijn menu bestaat uit insecten. Vanaf een kleine verhoging (hoopje zand, takje, konijnenkeutel...) wacht hij geduldig tot er iets van zijn gading voorbij komt. Dan wordt een passerende sprinkhaan vlieg, of kever besprongen, verlamd en vervolgens leeggezogen.

Een fascinerend en fotogeniek beestje. Onlangs trof ik deze prachtige hoornaarroofvlieg met vangst aan op de Plateaux. Zijn prooi, eveneens schitterend, draagt ironisch genoeg de naam 'gewone doodgraver'. Tja, de een zijn dood.....

Hoornaarroofvlieg

Extra ALV

ETJE HENDRIKX

Omdat alle leden het Praatkruid krijgen, is dat een goed medium om jullie tegelijkertijd op de hoogte te houden van ontwikkelingen in de vereniging.

Vorig jaar zijn er nieuwe statuten vastgesteld door de landelijke, overkoepelende organisatie, omdat zoveel zaken veranderd waren dat de bestaande statuten niet meer toereikend waren.

Hoewel elke afdeling een autonome vereniging is, met een eigen inschrijving bij de Kamer van Koophandel en een eigen statuut, vallen we wel onder de landelijke IVN paraplu. We moeten ons dus houden aan de afspraken, die daar gemaakt worden, zodat we naar buiten toe als één vereniging zichtbaar zijn en allerlei zaken gemeenschappelijk kunnen regelen (bijv. verzekering, juridische bijstand enz).

Als logische stap na het aannemen van de nieuwe landelijke statuten, volgt het aanpassen en up-to-date maken van de afdelingsstatuten. Dit hoeven we gelukkig niet allemaal zelf te bedenken: een landelijke werkgroep heeft een conceptstatuut gemaakt en de landelijke notaris kan dit voor elke afdeling tegen een gereduceerde prijs regelen, mits het in 2018 wordt aangepast.

Hoewel wij nog niet zo lang geleden onze statuten hebben moeten aanpassen na de samenvoeging van IVN Veldhoven-Vessem en IVN Eindhoven, lijkt het ons toch erg zinvol in deze ronde mee te doen, zodat onze statuten voor de komende tijd weer kloppen.

Enkele belangrijke veranderingen: het vervallen van de districten en het daarvoor in de plaats komen van de regio's. Ook op het gebied van de privacy-wetgeving is het één en ander veranderd.

Let op: voor een statutenwijziging zijn twee bijeenkomsten noodzakelijk en de feitelijke stemming daarover vindt plaats op 6 november, zie de uitnodigingen.

De concept-statuten zijn op te vragen bij de secretaris, Gerard Lijten: ivn.vev@gmail.com

Pro-forma uitnodiging Algemene Ledenvergadering

Maandag 24 september 2018, 20.00 uur, d'n Aard

Agenda:

1. Opening vergadering, afmeldingen, vaststellen agenda
2. Mededelingen
3. Statuten: uitleg en discussie
4. Stemming over de nieuwe statuten
5. Rondvraag
6. Sluiting van de vergadering

Voor een wijziging van de statuten is een meerderheid van twee-derde van het aantal stemmen vereist bij een vertegenwoordiging van tenminste drie-vierde van alle leden. Als dat aantal niet aanwezig is op de vergadering, moet er binnen twee weken een nieuwe vergadering uitgeschreven worden. Dan vervalt de eis van 75% opkomst.

Aangezien het volstrekt duidelijk is dat we deze tweede vergadering nodig zullen hebben, plannen we eerst deze pro-forma bijeenkomst met de stuurgroep. Daarbij zijn alle leden welkom, maar verwachten we niemand.

Uitnodiging Algemene Ledenvergadering

Dinsdag 6 november 2018, 20.00 uur, d'n Aard

Agenda:

1. Opening vergadering, afmeldingen, vaststellen agenda
2. Mededelingen
3. Statuten: uitleg en discussie
4. Stemming over de nieuwe statuten
5. Rondvraag
6. Sluiting van de vergadering

Borrel: Na de vergadering zijn alle leden uitgenodigd voor de traditiegetrouwe borrel onder het genot van een drankje en een hapje.

Koninginnenpage

PAUL OLIJSLAGERS

Deze zomer zagen we de koninginnenpage weer regelmatig in ons land. De vlinder heeft als waardplant peen, bevernel, engelwortel, dille, pastinaak en venkel.

Op 30 juni ontdekte ik diverse rupsen op de venkel in mijn tuin. Ik wist dat er een vlinderkast in D'n Aard stond, (door Anita Liebregts uit het MEC gered) die heb ik dus opgehaald en alle rupsen die op de venkel zaten in de kast gezet, het waren er 23.

Omdat ik wist dat José van Lieshout ook graag rupsen in een vlinderkast bewaart, heb ik er een aantal naar haar gebracht.

Het was deze week heet en de rupsen vulden hun maagjes

goed met venkel (die ik van de plant plukte), regelmatig vervelde de rups en werd weer een beetje dikker. Ook de poepjes op de bodem van de kast vermeerderden zich. Zaterdag 4 augustus waren de eerste rupsen al verpopt. Ik hoopte dat ik op maandag 6 augustus de vlindertuin vrijwilligers nog enkele rupsen kon laten zien.

Maandag 6 augustus hingen er 11 poppen aan de wand van de kast en in de krant die op de bodem lag, hadden 2

Pop koninginnepage

rupsen zich al met draden vastgezet. Ik heb het stukje krant met de rupsen uitgeknipt en met punaises in de kast opgehangen. Daarna heb ik de kast meegenomen naar D'n Aard.

Tijdens het koffiedrinken begon een van de 2 rupsen zich te verpoppen, de 2e rups volgde even later.

José van Lieshout heeft dit gefilmd. Het duurde ongeveer 3 minuten. Het filmpje staat op facebook.

Vrijdag 10 augustus kwam bij José van Lieshout een koninginnenpage uit de pop kruipen en op 23 augustus een bij mij, een derde generatie vlinder. De vlinderkast met 13 poppen staat nu in mijn tuin. We wachten op het uitkomen van de poppen. Zeer waarschijnlijk zal dat pas in het voorjaar van 2019 zijn.

Koninginnepage

Klus geklaard

GERARD HOFMANS

Half juni was het weer zover. De grafheuvels lagen op hun beurt te wachten. De eerste die aan de beurt waren, lagen aan de Turfweg. We keken verbaasd naar de hoogte van het gras dat er stond. Een geluk was dat door het droge weer het gras tot aan maaihoogte droog was > Het werd een hele klus, maar met heen en weer maaien over dezelfde baan lukte het prima. Ondanks de hoge temperatuur (de zweetdruppels werden straaltjes) hebben we de acht heuvels in 2 dagen gemaaid. Toen konden we naar Toterfout. Hier hadden we ook de bosmaaier nodig vanwege het hoedjesmodel. Alle 4 de heuvels op een morgen gemaaid.

De dinsdag daarop togen we naar Halfmijl, hier liggen onze paradeheuvels. Eerst wordt in het voorjaar de wildgroei tussen de hei verwijderd en nu waren de heuvels aan de beurt. Ook deze 11 heuvels, die verspreid liggen, hebben we in 2 keer gedaan, ook omdat ons werkgroepje weer aangevuld was met vakantiegangers.

Hierna zijn we naar de Molenberg gegaan aan de Hoogelooonedijk. Hier hadden we een hele morgen voor nodig met maaien en de omgeving opschonen rondom de berg. De palen die de berg markeren, zijn al aardig aan het rotten en ook de picknicktafel is aan vervanging toe. Daarna nog de laatste 5 heuvels op Eersels grondgebied gemaaid. Na controle geconstateerd dat de heuvels geen nabehandeling nodig hadden (weinig groei). Ondanks advies om geen machines te gebruiken vanwege droogte (elk vonkje is voldoende voor brand) is alles goed gegaan. Degenen die gelezen en geteld hebben: er zijn dus 28 grafheuvels en de Molenberg, die we onderhanden hebben genomen. Veel mensen zijn hiervan niet op de hoogte en kijken je verbaasd aan als je dat vertelt. Na de laatste heuvel hebben we bij het Geitenboerke een borrel gedronken op de goede afloop. Het heeft vanwege de temperatuur vele zweetdruppels gekost, maar het resultaat was er naar. Tot volgend jaar maar weer met waarschijnlijk 2 “nieuwe” oude heuvels erbij.

In Memoriam Jan Kikkert

Zo werklustig, krachtig en energievul.
Jan is op 20 juli overleden. Het is ongelooflijk, in enkele weken tijd. Hij was 75 jaar.
In het seizoen 2003/2004 is hij komen werken bij IVN werkgroep “Kleine Landschapselementen”.
Jan was een van de coördinatoren.
Hij zat vol energie. Geen boom/struik was hem teveel. Als hij kwam werken, maakte hij de aanhanger open, pakte een hiep en beugelzaag en ging meteen aan het werk.
Wachten op de anderen duurde te lang.
Als we afgewerkt waren was hij meestal de laatste. De tijd moest vol gemaakt worden.
Hij werkte het liefst alleen zonder hulp, maar in de koffiepauze had hij belangstelling voor iedereen.
Wij gaan hem erg missen.

Werkgroep “KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN”

Uitstapje Biesbosch

HARRIE KESSELER

Wat later dan gepland, vertrok de waterwerkgroep op 20 juli jl. naar de Biesbosch. Via een alternatieve route, géén snelwegen, kwamen we rond 11.00u aan bij het bezoekerscentrum 'Museumeiland' in de gemeente Werkendam. Doordat we wat tijd verloren hadden, schoot de koffie erbij in. Eerst maar met de boot de fluisterrondvaart maken. Een prachtige tocht, waarbij we veel informatie kregen over het ontstaan en de geschiedenis van de Biesbosch en over de flora en fauna. Vooral aan de bever en de zee- en visarend werd hierbij ruim aandacht besteed. Na zo'n anderhalf uur genoten te hebben, kwamen we weer bij ons vertrekpunt aan. De roep om koffie werd meteen op het terras gehonoreerd. De lunch werd genuttigd en het verdere programma werd doorgenomen. Eerst het museum in. Hier was veel te zien over de historie van dit gebied. Hoe de mensen hier woonden en werkten met al hun benodigdheden. De geplande ontwikkelingen en de planten en dieren werden mooi in beeld gebracht. Buiten hebben we nog even over de begroeide daken gelopen, waar je weer kon genieten van het uitzicht en niet te vergeten van de groene kikkers die in de 'gootjes' zaten.

Tot slot hebben we een wandeling gemaakt in polder 'Jantjes Plaat', die wat verderop begon en waarvoor we de hete auto weer in moesten. Afijn, de wandeling was interessant. Weer veel gezien. Wat o.a. erg opviel, waren de eindeloze bossen met grote springbalsemien. Verder veel waterjuffers en bramen, te kust en te keur.

Terug op de parkeerplaats besloten we de terugtocht te aanvaarden. Onderweg nog een 'noodstop' gemaakt bij een fruitstalletje, waar we ruim kersen en pruimen ingeslagen hebben voor 'thuis'.

Na een dag genoten te hebben van alles wat groeit en bloeit, namen we rond 18.30u afscheid van elkaar bij d'n Aard en spraken af volgend jaar weer zo'n uitstapje te maken.

Vogelexcursie

HEINE VAN MAAR

Op zaterdag 24 november is er een vogelexcursie. We zullen de Biesbosch of Zeeland aandoen en veel wintervogels gaan zien. De excursie is per auto met af een toe een kleine wandeling naar een kijkhut of een uitzichtpunt. Het is een excursie die de hele dag duurt. Het is voor beginners en gevorderden.

Het vertrek is zoals gebruikelijk om 7.00 uur vanaf den Aard en aankomst terug om ongeveer 18.00 uur. Het is de gewoonte dat je zelf brood en koffie meeneemt. We houden rond de middag ergens een korte lunchpauze in een horecagelegenheid.

Hou er rekening mee dat het in Zeeland altijd een stuk kouder is dan in Brabant.

Als je meewilt graag via de mail opgeven bij Heine heine.vanmaar@planet.nl met daarbij opgave of je wilt rijden. Opgeven kan tot woensdag 21 november.

Wandeling Gijzenrooi

MARIAN KESSELER

Op 8 juni jl. hebben we met de plantenwerkgroep in Gijzenrooi gewandeld. We hebben zowel de historie als de planten in Gijzenrooi bekeken. Als leidraad gebruikten we het 'Ommetje Historisch Gijzenrooi', samengesteld door T. de Gouw van IVN Geldrop. De afstand is ongeveer 6 km.

Gijzenrooi is gelegen tussen Eindhoven en Geldrop ten noorden van de A67. Het gebied heeft een oppervlakte van 135 ha. Het is een afwisselend landschap met kleinschalige akkerbouw op de hoge essen (middeleeuwse landbouwgronden) en natte graslanden op de lager gelegen gedeelten. In het midden ligt de Gijzenrooise zegge. Dat is een moerasbos met planten als gele lis, moerasviooltje en waterviolier. In het bos leven ook reeën en vossen. Een havik heeft er haar nest. Rondom de zegge liggen de natte graslanden waarin vele grassoorten, pinksterbloemen e.d. groeien. Op de hogere delen liggen de akkers waarop op biologische wijze granen worden verbouwd.

Het grootste deel van het gebied is eigendom van de Stichting Het Brabants Landschap. Er heeft nooit ruilverkaveling in het gebied plaats gevonden. Daarom zijn allerlei historische kenmerken in het gebied bewaard gebleven. De wandeling gaat onder meer in op de nog zichtbare kenmerken van het werken met en het gebruik van water door de middeleeuwse boeren.

Tijdens de wandeling wordt op verschillende (21) punten stil gestaan en per punt wordt een toelichting gegeven op wat er te zien is. Je kunt op elk punt van de route 'instappen'. Wij vertrokken vanaf de parkeerplaats bij AH aan de Laan van Tolkien in Geldrop.

Zo zagen we onder meer de oorspronkelijke Plaetse van Riel. Hier heeft in de 12e-13e eeuw een boerderij gestaan die eigendom was van de Tafel van de Heilige Geest uit 's-Hertogenbosch.

Ook staan er veel hoge bomen begroeid met klimop. Veel adelaarsvaren, bolle akkers, lage weilanden en een mooi zicht op de Gijzenrooise Zegge. We zagen meidoorn- en wilde rozenhagen als scheiding met de akkers. Ook een Kerkepad, gemarkeerd door een steen met een plaatje.

Dit pad is ontstaan in 1487, toen pastoor A. Demers voor de eerste keer met een draagtaar over het zandpad van de kerk van Geldrop naar de oude plaats van de kapel op Riel liep.

We hebben genoten van het prachtige, afwisselende landschap. De wandeling is duidelijk aangegeven. Als u de wandeling ook eens wil lopen aan de hand van de 21 punten, vraag er dan naar bij de plantenwerkgroep. Ook de plantenlijst, gemaakt door Wim van der Ven, kunt u daar opvragen.

KNNV

De Natuur van Costa Rica

Het Midden-Amerikaanse land Costa Rica is amper groter dan Nederland., maar het verschilt wel sterk van Nederland in de immense rijkdom van zijn natuur.

Voor natuurliefhebbers is Costa Rica een eldorado. Er zijn 850 soorten vogels waargenomen, waaronder heel fraaie, zoals de quetzal, de rode ara, de zonnearal, en de vele soorten kolibri's. Ook zijn er duizenden soorten ongewervelde dieren, 150 soorten amfibieën – zoals de pijlgifkikkers – en meer dan 200 soorten reptielen. Verder enkele honderden soorten zoogdieren, zoals de jaguar, poema, tapirs, miereneters, luiaards, apen en niet te vergeten, de grote verscheidenheid aan planten.

Lezing door Gerard Vos

Maandag 17 september 2019

Tijd: 20:00 – 22:00 uur, D'n Aard

Klimaatverandering en vogels

Deze lezing laat zien welke gevolgen klimaatveranderingen hebben voor onze vogelpopulaties. Alle aspecten passeren daarbij de revue, van veranderingen in de fysiologie van vogels, via veranderingen in fenologie (zoals timing van eileg en trekpatronen) tot veranderingen in verspreiding en populatiegroottes: welke soorten gaan we in de toekomst verliezen en welke soorten kunnen we juist verwelkomen als gevolg van de opwarmende omstandigheden?

Lezing door Henk Sierdsema (Sovon)

Donderdag 15 november 2018

Tijd: 20:00 – 22:00 uur, D'n Aard

Natuurgidsenopleiding

GERARD LIJTEN

Op dinsdag 3 juli 2018 was het eindelijk zo ver: de geslaagden van de NGO kregen hun welverdiende diploma uit handen van Astrid Bijster, als vertegenwoordiger van het landelijke IVN Cursushuis. Op 7 februari 2017 begonnen we met 37 cursisten aan de opleiding, 25 vrouwen en 12 mannen, in leeftijd variërend van 22 tot 67 jaar. Twee van hen maakten de cursus helaas niet af en nog eens drie haalden de minimale aanwezigheid niet; zij ontvingen een certificaat. Niet alle nieuwe natuurgidsen zullen actief worden in ons eigen werkgebied, ongeveer een derde van hen is lid van een andere afdeling: Bergeijk-Eersel, Best of Valkenswaard-Waalre.

De opleiding bestond uit 50 dagdelen, zo'n 30 lesavonden en 20 excursies, waaronder 2 hele dagen en een weekend (omgeving Groote Heide/Leenderbos). Doel was om de cursisten te leren het publiek, volwassenen en kinderen, natuur te laten beleven met alle zintuigen: zien, horen, ruiken, voelen en proeven.

Naast de standaardonderwerpen zoals planten, dieren, geologie, landschap en didactiek werd er ook uitgebreid aandacht besteed aan, onder meer, energieopwekking, afvalverwerking, natuurbeheer en gemeentelijke groenbeleidsplannen. Omdat kennis daarvan binnen het IVN slechts beperkt aanwezig is, werden er ook docenten van buitenaf aange trokken, waaronder Natuurmonumenten, gemeente Veldhoven en Eindhoven, Waterschap de Dommel en Staatsbosbeheer.

Geslaagde cursisten en cursusteam

Behalve de lesavonden en de excursies moesten de cursisten ook enkele stages (individueel) in twee verschillende werkgroepen doen en de opgedane natuurkennis verder zelf ontwikkelen en toepassen in een adoptiegebied (in 7 groepjes). Daarvan werd verslag gedaan in een rapport; niet alleen een opsomming van waargenomen planten en dieren, maar ook beschrijvingen van de ontstaansgeschiedenis, de geologie en het huidige beheer, soms zelf aangevuld met adviezen. Het enthousiasme van de cursisten vertaalde zich in lijvige verslagen van gemiddeld 85 pagina's. In feite zijn deze rapporten bijna complete gebiedsbeschrijvingen geworden, die als basis kunnen dienen voor alle "oude" en nieuwe natuurgidsen bij toekomstige excursies.

De beschreven gebieden zijn:

- * Toterfout/Halfmijl
  - * De Aanschotse Beemden
  - * Het Grootoor
  - * De Aarlese Heide
  - * De Klotputten
  - * Het Loondermolenpad
  - * Park Meerland
- Veldhoven
  - Eindhoven
  - Veldhoven/Eersel
  - Best
  - Eindhoven
  - Bergeijk/Waalre
  - Eindhoven

Onder de nieuwe gidsen zijn er die qua kennis op bepaalde gebieden niet onderdoen voor de docenten. Anderen hebben een natuurlijke of aangeleerde gave om aan een groep iets uit te leggen of deze met een aardig verhaal te boeien. Sommigen hebben zelfs beide vaardigheden. Maar er zijn er natuurlijk ook die op deze terreinen nog het één ander te leren hebben. Is dat een gemiste kans? Nee, allerm minst, want zonder uitzondering hebben we hier te maken met enthousiaste en gemotiveerde mensen en wij, als cursusteam, hebben geen enkele twijfel dat iedereen uiteindelijk zijn of haar draai zal vinden in het uitdragen van de natuurgedachte, in IVN- of ander verband.

Fietsexcursie over heemkunde

Diploma-uitreiking

Bovendien is het afronden van de opleiding, al dan niet met een diploma, vergelijkbaar met het slagen voor je rijexamen. De opleiding is de basis, maar de echte ervaring doe je op wanneer je zelf achter het stuur zit en je eigen weg kiest. Wij hopen dan ook dat deze dag niet zozeer het einde was van de natuurgidsenopleiding, maar eerder de start van verjonging en het in gang zetten van nieuwe impulsen voor onze vereniging, want daar hebben wij het allemaal voor opgezet. Daarom zijn wij ook erg blij met de grote respons op onze uitnodiging voor een brainstormbijeenkomst, waarin de nieuwe aanwas gaat proberen wat lijnen uit te zetten voor de toekomst.

TUINTECHNISCH BEDRIJF
Tuinarchitectuur * Aanleg - Onderhoud * Kwekerij

VELDHOVENS BLOEMENHUIS
Potplanten * Snijbloemen * Verzorging van shows

W. HUYBERS
Sondervick 25, 5505 NA Veldhoven
Telefoon 040-2531643, fax 040-253051

Geitenhouderij 't Geitenboerke

Excursies   Vergaderingen
Kinderfeestjes
Kaaswinkel   En nog veel meer...

Toterfout 13 Oerle
Tel. 040-2053110   info@geitenboerke.nl
www.geitenboerke.nl

Monitoren van vissen

TINEKE LOUS

Naar aanleiding van ons contact met Martijn Schiphouwer van het Ravon, die vorig jaar een cursus over visherkenning verzorgde in D'n Aard, gaan we vanaf september 2018 vissen monitoren in Dommel en Keersop. In het bijzonder de beekpriklarven. Het Ravon is bezig een nieuwe aantalsmonitoring binnen het Meetprogramma Zoetwatervissen op te zetten 'de prikkencilinder'. Deze zomer worden de trajecten e.d. vast gelegd voor ons gebied. In september is er een lezing met instructie over het monitoren en daarna een aantal ochtenden op pad. Materialen worden beschikbaar gesteld door het Ravon.

Voorlopig hebben we als werkgroep een aantal vrijdagochtenden geprikt (voor de huidige leden van de werkgroep de beste mogelijkheid):

14 en 28 september, 12 en 19 oktober, 9 november
De precieze invulling komt na de instructie in D'n Aard. Mochten er voldoende mensen op een zaterdag kunnen, dan is het misschien mogelijk om ook een paar keer op zaterdagochtend te gaan.

Heb je belangstelling om mee te gaan monitoren, geef je dan zo snel mogelijk op bij Tineke Lous, t.lous@hccnet.nl. Ook als je voorkeur voor de zaterdag hebt je wordt dan op de hoogte gehouden.

Beekpriklarve

Foto, Yvonne Joosten

Gezonde natuur

GERARD VERKUIJLEN

Op 30 juli tijdens de hitte deze foto aan de Heerseweg, het verbaasde mij dat er zoveel volle bessen aan de Gelderse roos zitten en daar vlakbij bloeiden wel enkele honderden bloemen van de haagwinde, dus toch nog een gezonde natuur.

D'n Olie
VERHUUR BOXTEL

Fietsen, E-fietsen,
Tandems, Steppen,
Stepfietsen
0411-684337

www.denolie.nl

LeCoBa
Technische handelsonderneming
Sliedijk 10 • 5513 NL • WINTELRE
040 - 205 18 38 • www.lecoba.nl

Al ruim 16 jaar specialist in volautomatische grasmaaiers.

Wij beschikken over een groot assortiment machines en gereedschappen. Wij leveren o.a.:

- Verticuteermachines
- Motorzagen en motormaaiers
- Elektrische gereedschap
- Tuingereedschap
- Veiligheids- en werkkleding
- Compressoren
- Bosbouwgereedschap
- Hogedrukreinigers
- Bosmaaiers

Wij zijn leverancier van onder andere:

Husqvarna **HONDA**
The Power of Dreams

Makita **metabo**
work. don't play.

Ook voor gebuikte machines en/of gereedschappen bent u bij LeCoBa aan het juiste adres.

Uw leverancier voor aankoop, reparatie en keuren van machines en gereedschappen voor bos, tuin en park. Tevens leveren wij alle soorten veiligheids- en werkkleding.

WWW.VANDENHURKTWEEWIELERS.NL

RIJWIELHANDEL
VOOR SERVICE EN KWALITEIT

W. v.d. HURK
INFO@VANDENHURKTWEEWIELERS.NL
Tel.: 040 - 2532738
Dorpstraat 74 Veldhoven

Sparta
Puch
Vespa
Gilera

Rijwielen
Bromfietsen
Onderdelen
Reparatie

Voorbeeldtuin

JOSÉ VAN LIESHOUT

De vlindertuin bij ons gebouw is dit jaar uitgebreid met een extra hoek, waarin een voorbeeldtuin is gerealiseerd voor de operatie steenbreek. Dit alles is mogelijk geworden met steun van het IVN en een bijdrage van de stichting stimulering natuurprojecten omgeving Eindhoven.

Deze werd op 1 juli, tijdens de open dag, onder veel belangstelling geopend door wethouder Jeroen Rooijackers van de gemeente Veldhoven en onze voorzitter Etje Hendriks door het onthullen van het informatiebord over operatie steenbreek.

We zijn eraan gewend geraakt om onze leefomgeving totaal naar ons gemak in te richten, maar daardoor ontstaan nogal wat negatieve gevolgen. Te veel bestrating in onze tuinen zorgt voor problemen tijdens hoosbuien en aanhoudende droogte, vermindering van het leefgebied voor allerlei nuttige dieren en het zorgt voor opwarming van de stad. Daar kunnen we samen wat aan doen door onze tuinen anders in te richten: "tegel eruit, plant erin".

In de tuin is een aantal voorbeelden aangelegd. Op maandagmorgen tussen 9.00 uur en 12.00 uur zijn wij in de tuin aanwezig om U informatie te geven.

Tijdens zijn toespraak heeft de wethouder toegezegd dat ook Veldhoven zich bij deze landelijke operatie gaat aansluiten en daarmee actief haar burgers gaat stimuleren om hun tuin te vergroenen.

Ook zijn er zaadbommen gemaakt. Zaadbommen zijn kleine bolletjes gemaakt van klei en grond met bloemza-

den er in. Als u ze op een stuk open grond gooit, groeien er op den duur bloemen.

Bijen, vlinders en andere insecten hebben het tegenwoordig moeilijk. Dit komt onder andere doordat er nog maar weinig plekken in het buitengebied en in stedelijk gebied zijn waar wilde bloemen en planten ruimte en kansen krijgen.

Bloemrijke plekken zoals weides en bermen zijn van levensbelang voor veel insectensoorten. Zij hebben namelijk de nectar en stuifmeel van de bloemen nodig. Rupsen hebben waardplanten als voedsel nodig om zich te kunnen ontwikkelen tot vlinder.

Het was een hete droge zomer, we hebben de vlindertuin regelmatig water moeten geven.

Maar dank zij het mooie weer hebben we veel normaal voorkomende vlinders gezien, maar ook de koninginnenpage en de kolibrievlinder.

Foto: Harrie Kessler, de waterwerkgroep trof deze zeldzame zuidelijke glazenwasser aan bij een pool aan de Nagelmekerseweg in Veldhoven

Foto: Yvonne Joosten, herfst